

Samfélagsgreinar

Kennari: Jónas E. Ólafsson

Markmið

Í Aðalnámskrá fyrir grunnskóla í samfélagsfræði hafa greinar verið settar saman og í stað þess að ræða um sögu, landafræði, lífsleikni, þjóðfélagsfræði o.s.frv. hafa verið sett upp hæfniviðmið sem vinna á að með nemendum. Hæfniviðmiðunum er skipt upp í þrennt; reynsluheim nemenda, hugarheim og félagsheim. Megnið af hæfniviðmiðunum í hugarheiminum og félagsheiminum falla undir lífsleikni sem er hluti af allri kennslu í samfélagsfræði og eru þess eðlis að unnið er með þau öll á hverju ári í 8.-10. bekk og því eru þau öll talin upp í byrjun ásamt hluta af reynsluheimsmarkmiðunum sem dreifast þó meira á árganga. Mikilvægt er að líta sérstaklega á markmiðin sem vinna á að og velja námsefni út frá því.

Hæfniviðmið

Félagsheimur: Samskipti

Hæfni nemanda til að mynda og þróa tengsl sín við aðra.

Við lok 10. bekkjar getur nemandi:

- tekið sjálfstæðan þátt í lýðræðislegu samstarfi og samræðum,
- útskýrt með dæmum margbreytileika mannlífsins og ólíkan bakgrunn fólks, borið virðingu fyrir frelsi fólks til mismunandi trúar, lífsgilda, skoðana og lífshátta,
- vegið og metið skoðanir og upplýsingar, brugðist við þeim á fordómalausan og réttsýnan hátt,
- fengist við samfélagsleg og siðferðileg málefni af mismunandi sjónarhólum,
- rökrætt stöðu sína sem þátttakandi í samfélaginu, réttindi, skyldur og gildismat, sýnt ábyrgð í samskiptum, umgengni og lífsháttum, m.a. með vísan til réttinda samkvæmt alþjóðasáttmálum,
- komið þekkingu sinni og viðhorfum á framfæri með fjölbreyttum og markvissum hætti, einn og í samstarfi við aðra,
- rökrætt gildi jafnréttis og mannréttinda á öllum sviðum samfélagsins og þekki almenn ákvæði um mannréttindi,
- sýnt sjálfsaga, sjálfstraust og virðingu í margvíslegum samskiptum og samstarfi við ólíka einstaklinga,
- ígrundað eigin getu til aðgerða og gert sér grein fyrir afleiðingum gerða sinna eða aðgerðaleysis,
- útskýrt gildi reglna í samskiptum fólks í fjölskyldu, vinahópi og þjóðfélaginu í heild og tekið þátt í að móta slíkar reglur,
- tekið þátt í samfélagsmálum á ábyrgan hátt og beitt sér í málefnum sem varða almannaheill,
- sinnt velferð og hag samferðafólks síns.

Hugarheimur: Sjálfsmynd

Hæfni nemanda til að átta sig á sjálfum sér og öðrum.

Við lok 10. bekkjar getur nemandi:

- hugleitt og tjáð hver hann er í augum sjálfs sín og annarra, útskýrt hvernig sjálfsmynd hans mótast af umhverfi og búsetu, stjórnámálum og félagslegum aðstæðum, sögu og menningu, trúar- og lífsviðhorfum,
- rökstutt gildi jákvæðra lífsviðhorfa, dygða og gildismats, sem mikilvægs þáttar í heilbrigðri

sjálfsvitund,

- beitt hugtökunum kyn, kynhneigð og kynhlutverk og útskýrt hvaða hlutverki þau þjóna í kyngervi einstaklinga og sjálfsmynd,
- gert sér grein fyrir eigin styrkleikum og veikleikum og tekið ákvarðanir á grunni þeirrar sjálfspækkunar,
- vegið og metið áhrif fyrirmynda og staðalmynda á mótun sjálfsmyndar og hefur áráði til að móta eigin ímynd, lífsstíl og lífsskoðanir á sjálfstæðan og ábyrgan hátt,
- lýst margbreytileika tilfinninga og bent á víxlverkun tilfinninga, hugsunar, hegðunar og samskipta,
- sýnt styrk til að bera ábyrgð á eigin lífi, lífsháttum og heilbrigði,
- greint jákvæð og neikvæð áreiti og staðist þrýsting, sem stefnir heilsu og velferð fólks í voða,
- gert sér grein fyrir jafngildi sínu og annarra manna og útskýrt fyrir öðru fólki mikilvægi þess,
- sett sig í spor fólks með ólíkan bakgrunn og viðhorf, á ýmsum stöðum og tímum,
- sett sér markmið og framtíðaráætlun, til að stefna að í framtíðinni í samræmi við eigin styrkleika og áhuga.

Reynsluheimur - Umhverfi, samfélag, saga, menning

Hæfni nemanda til að skilja veruleikann

Við lok 10. bekkjar getur nemandi:

- sýnt fram á skilning á mikilvægi þess að bera virðingu fyrir sjálfum sér og öðrum, fyrir mannréttindum, félagslegu réttlæti, jöfnuði og helgi mannlegs lífs,
- ígrundað víxlverkun, samfélags, stjórn mála, náttúru, trúar og lífsviðhorfa í tímans rás, í samhengi nærsamfélags og hnattvæðingar,
- sýnt fram á skilning á eðli sjálfbærrar þróunar og þýðingu hennar fyrir umhverfi, samfélag og efnahagslíf,
- fjallað á upplýstan hátt um einkenni og stöðu Íslands í heiminum í ljósi legu og sögu landsins og breytilegrar menningar, trúar, lífsviðhorfa og stjórnarfars,
- sýnt fram á skilning á heimabyggð sinni og útskýrt samhengi hennar við umhverfi, sögu, menningu, listir, félagsstarf og atvinnulíf,
- aflað sér, hagnýtt, ígrundað og metið upplýsingar um menningar- og samfélagsmálefni, sem birtast í munnlegum flutningi, samræðum, texta og myndrænum búningi,
- rökrætt mikilvæg hugtök, sem notuð eru um menningar- og samfélagsmálefni,
- greint mynstur manlegra athafna sem móta og breyta umhverfi og búsetuskilyrðum,
- gert sér grein fyrir nýtingu auðlinda og umhverfis og gildi verndunar hvors tveggja með hliðsjón af sjálfbærri þróun,
- sýnt fram á þekkingu og gagnrýna sýn á tímabil, atburði, persónur, menningartengsl og þróunarferla á ýmsum tímum, sem vísað er til í þjóðfélagssumræðu,
- gert sér grein fyrir hlutverki heimilda, sjónarhorna og gildismati í sögu og sameiginlegum minningum,
- séð hvernig sagan hefur mótast af umhverfispáttum og samfélagsskipulagi, þjóðfélagshreyfingum og hugmyndastefnum, viljaverkum og tilviljunum,
- gefið skýringar á og rökrætt gerð og þróun íslensks þjóðfélags í ljósi innlendra og alþjóðlegra áhrifaþátta,
- greint afmarkaða efnisþætti stórrar eða smárrar sögu, nálægrar eða fjarlægrar,
- gert sér grein fyrir hlutverki og margbreytileika fjölskyldna og gagnkvæmum áhrifum innan hennar á mismunandi tímum og menningarsvæðum
- útskýrt mismunandi hugmyndir um gerð og framkvæmd lýðræðis,
- útskýrt hlutverk helstu stofnana samfélagsins og uppbyggingu stjórnkerfisins og formlega tengsl

Íslands við umheiminn,

- útskýrt og rökrætt hugmyndir um velferðarsamfélagið og tengsl þess við stjórnámál, atvinnulíf og hugmyndastefnur,
- greint hvernig stjórnámál og samfélagsgerð tengjast lífi einstaklinga,
- tekið ábyrga afstöðu í eigin fjármálum og neyslu, verði gagnrýninn neytandi og geti sett sér markmið á grundvelli þekkingar á fjármálaumhverfi einstaklinga og samfélags og þeim tilboðum sem eru í boði
- bent á, fyrirbyggt og brugðist rétt við ýmsum hættum og slysgildrum í umhverfinu og náttúrunni.

Námsefni

Á þriggja ára tímabili er eftirfarandi námsefni haft til hliðsjónari:

Árið 1918, Frelsi og velferð, Lýðræði og tækni, Styrjaldir og kreppa, Um víða veröld (Jörðin og Heimsálfur), trúarbragðarnámsefni ýmis konar, Sögugáttin o.fl. Aðallega verður þó námsefni frá kennara og af veraldarvefnum.

Kennsluhættir

Samfélagsgreinar eru oft samþættar bæði náttúrufræði og íslensku. Einnig er reiknað með að kennsla á tæknibúnað s.s. spjaldtölvur og tölvur fari fram í samfélagsfræðitímum því að snjalltæki og önnur tækni er mikið notuð í kennslu greinanna. Þar má helst nefna vendinám ýmis konar og Google Classroom. Lögð er áhersla á hópvinnu en með henni má nálgast ýmis markmið samfélagsgreina í gegnum samræður og samvinnuverkefni sem ala síðan af sér samkennd og skilning. Notast er við leitaraðferðina þar sem að nemendur læra að leita upplýsinga í bókum og á netinu. Mikilvægt er að þjálfarar nemendur í að afla sér upplýsinga, vinna með þær, gera þær að sínum og miðla síðan til annarra.

Einnig verður samræðuaðferðin notuð og nemendur hvattir til þátttöku. Nemendur vinna sjálfstætt og í hópum.

Námsmat

Leiðsagnarmat er haft að leiðarljósi í mati skólans. Í orðinu felst skýringin, þ.e. leiðsögn í náminu og lagt fyrir nemendur jafn og þétt. Leiðsagnarmat á að vera fólgið í því að greina og meta stöðu nemenda til að koma sem best til móts við þá í náminu og þeir fái kennslu við hæfi hvers og eins. Nemandinn fær leiðir til þess að velta fyrir sér eigin námi, taki þátt í gagnkvæmri og stöðugri endurgjöf með kennara sínum og gera áætlanir um frekara nám út frá eigin forsendum. Markmið með leiðsagnarmati er að efla námsvitund nemenda og þar með ábyrgð þeirra og sjálfstæði.